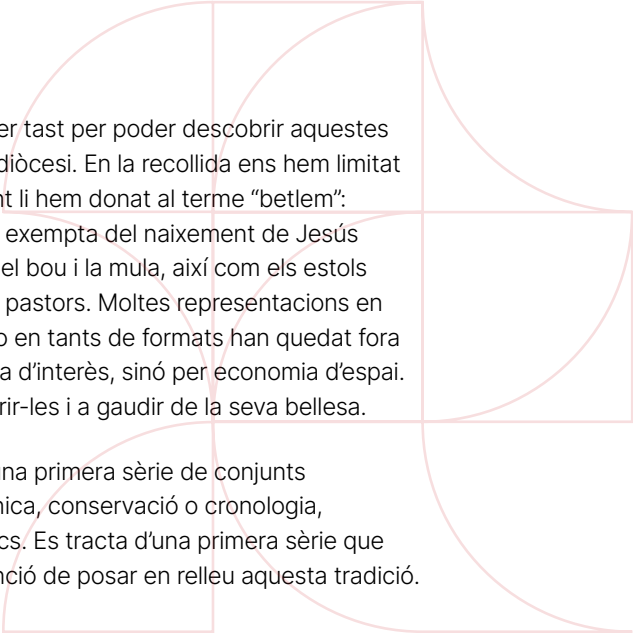

800 ANYS DEL BETLEM DE GRECCIO (1223 – 2023)

maiorica
sacra

La tradició betlemística a Mallorca compta amb segles d'història. Moltes de les nostres esglésies i convents, com en tantes de cases particulars, col·loquen una representació del naixement de Jesús, continuant amb la tradició que inicià St. Francesc aquella nit de Nadal a Greccio ara fa vuit segles. Moltes d'altres, en canvi, mantenen tot l'any una capella dedicada al Betlem, com a expressió de la devoció a l'Encarnació del Déu.

La present guia vol ser un primer tast per poder descobrir aquestes representacions dins la nostra diòcesi. En la recollida ens hem limitat al concepte que tradicionalment li hem donat al terme “betlem”: una representació en escultura exempta del naixement de Jesús acompanyats de Maria, Josep, el bou i la mula, així com els estols angèlics, els Savis d'Orient i els pastors. Moltes representacions en quadres, baixos relleus, teixits o en tants de formats han quedat fora de la present guia no per manca d'interès, sinó per economia d'espai. Així i tot, vos animam a descobrir-les i a gaudir de la seva bellesa.

La selecció feta vol presentar una primera sèrie de conjunts que destaquen per la seva tècnica, conservació o cronologia, convertint-los en exemples únics. Es tracta d'una primera sèrie que es veurà ampliada, amb la intenció de posar en relleu aquesta tradició.

GUIA DE BETLEMS

DE TRADICIÓ FRANCISCANA

Seguint l'exemple del sant d'Assís, la família franciscana ha estat la que més cura ha tingut en la instal·lació d'aquests betlems, fins al punt de dedicar-los capelles senceres i construir betlems monumentals. Exemples:

- > El Betlem de la Sang, provinent de l'antic convent desamortitzat de Jesús (Palma). Actualment, es troba en procés de restauració i no és possible la seva visita.
- > El convent de St. Bernadí (Petra).
- > El convent de St. Bonaventura (Llucmajor).
- > El convent de St. Francesc (Inca).
- > El convent de mínims de Sta. Anna (Muro). Es conserva l'estructura de la capella amb imatges més actuals.
- > La parròquia de St. Julià (Campos) conserva el betlem i la capella, fruit de la devoció duta al poble pels mínims en el seu convent de St. Francesc de Paula.

Les comunitats femenines de la família franciscana també han cultivat i conservat aquesta tradició a través dels seus muntatges conventuals de menors dimensions, però de gran interès, que s'exposen al públic durant els dies de Nadal. Exemples imprescindibles:

- > El convent de la Puríssima Concepció que fou de caputxines, actualment regentat per franciscanes TOR (Palma).
- > El convent de Sta. Clara (Palma).

Aquesta tradició s'ha anat renovant dins la família franciscana i muntatges com el del Santuari de Cura o el del convent de Caputxins en són bons exemples. Aquest últim compta amb la peculiaritat de representar una doble cova: la de Betlem i la de Greccio.

ALTRES COMUNITATS RELIGIOSES

- > El monestir de la Concepció (Palma), de tradició agustiniana.
- > El monestir de Sta. Magdalena (Palma), de Canonesses Regulars.
- > La parròquia de Pollença, amb el muntatge de les peces provinents del betlem barroc del convent dominic.

ERMITANS

Una menció especial mereixen els betlems que, des de finals del s. XIX fins a mitjans s. XX, va anar instal·lant la Congregació d'ermitans de St. Pau i St. Antoni a les diferents ermites que habitaren. Tenen la particularitat que, en molts casos, ofereixen petites obertures per contemplar altres escenes del relat bíblic a través de lents i efectes òptics. En referenciam alguns dels que són visitables avui en dia:

- > L'ermita de Betlem (Artà). Compta amb les figures del misteri elaborades per l'Adrià, emmarcades dins una cova de confecció ermitana.
- > L'ermita de la Trinitat (Valldemossa).
- > L'ermita de Sta. Magdalena (Inca).
- > El Santuari de St. Salvador (Felanitx).
- > El Santuari de Bonany (Petra).

PARRÒQUIES

Aquesta devoció penetrà fortament dins la vida quotidiana i moltes parròquies han conservat els seus betlems històrics, supervivents d'anys de muntatges i desmuntatges, esdevenint peces úniques dins les nostres esglésies.

BETLEMS DEL SEGLE XVIII AMB FIGURES DEL TALLER DE LES VERGES ROSSES DE MANACOR.

- > Parròquia de s'Alqueria Blanca (Santanyí). Trobem la representació de la cova del Betlem i de la Presentació de Jesús en el Temple.
- > Parròquia de Sencelles. Acompanya al betlem una interessant producció de neules d'artesanía de la feligresia.
- > Parròquia de Porreres.

BETLEMS DELS SEGLES XVIII I XIX DE PALMA

- > La parròquia de St. Jaume (Palma). Compta amb un conjunt dels reis elaborats per l'Adrià.
- > La parròquia de Sta. Creu (Palma). El seu conjunt de pastors i reis del s. XVIII ha estat restaurat recentment.

No volem acabar aquesta breu exposició sense convidar-vos a visitar el betlem monumental que cada any s'instal·la a la **Catedral de Mallorca**, obra de Remigia Caubet, el betlem d'ivori que s'exposa al **Museu d'Art Sacre de Mallorca**, instal·lat al Palau Episcopal, obra mestra del s. XVIII en miniatura; i també al **Museu del Santuari de Lluc**, on es conserva una col·lecció de betlems mallorquins que en el seu moment fou cedida pel Sr. Antoni Mulet i Gomila.

**maiorica
sacra**

Podreu trobar més informació a la web de **Maiorica Sacra** > www.maioricasacra.org o posant-vos en contacte amb cada una de les institucions esmentades.

Fotografia: Jaume Gual. *Sant Francesc i la nativitat* (anònim, segle XIX). Col·lecció Monestir de la Puríssima Concepció Franciscanes TOR (Palma).